

Projekto komanda finišavo: parengta nauja nuostolių dėl stabdomo žvejybos verslo apskaičiavimo metodika

Gamtos tyrimų centro Jūros ekologijos laboratorijos ekspertų komanda, bendradarbiaujant su agrarinės ekonomikos ir žuvininkystės sričių ekspertėmis E. Ribašauskiene ir A. Motova 2017-2018 m. vykdė Žemės ūkio, maisto ūkio ir žuvininkystės mokslinio tyrimo ir taikomosios veiklos projektą „Rekomendacijos dėl nuostolių, patirtų netekus galimybės žvejoti dėl kitų asmenų veiklos, kompensavimo“. Šio projekto tikslas - įvertinti nuostolius, patirtus netekus galimybės žvejoti dėl kitų asmenų veiklos (smėlio pylimo) ir atnaujinti nuostolių kompensavimo metodiką.

Paplūdimių papildymas smėliu ir povandeninio šlaito pamaitinimas smėliu yra pagrindiniai metodai, naudojami išplaunamų paplūdimių atstatymui ir stabilizacijai, tačiau šie darbai kelia nepatogumų žvejams verslininkams, nes tuo metu žvejyba smėliu maitinamuose ruožuose yra neįmanoma.

Projekto komandai buvo keliami šie uždaviniai:

- Įvertinti nuostolių apskaičiavimo įkainius atsižvelgiant į pastarųjų metų pajamas per vieną žvejybos dieną vienu 30 metrų ilgio statomuoju tinklu atskiruose žvejybos baruose;
- Nustatyti kompensavimo sumą (eurais) žvejojant vienu 30 metrų ilgio statomuoju tinklaičiu per vieną dieną žvejybos bare, kuriame netenkama galimybės žvejoti dėl kitų asmenų veiklos;
- Pagal stebėjimo atskiruose žvejybos baruose duomenis įvertinti smėlio pylimo poveikį priekrantės žvejybai greta pylimo vietos esančiuose ir tolimesniuose kaimyniniuose baruose;
- Parengti rekomendacijas dėl nuostolių, patirtų netekus galimybės žvejoti terminuotai ir neterminuotai (visam laikui) dėl kitų asmenų veiklos kompensavimo.

Projekto vykdymo eigoje, atlikus žvejojimo verslo analizę, nustatytos verslinėje Baltijos jūros priekrantės žvejojimo žvejojančių įmonių skaičiaus mažėjimo ir bendrų laimikių didėjimo tendencijos. 2008 m. žvejojimą priekrantėje vykdė 98, o 2014-2016 m. 51-54 įmonės. 2004-2009 m. vidutiniškai buvo pagaunama 408 t, o 2013-2017 m. – 506 t žuvų. Pastaraisiais metais svarbiausiomis priekrantės žvejojimo žuvimis tiek pagal sugaunamus laimikius, tiek pagal pajamas tapo stintos ir grundalai. Anksčiau svarbiausia buvusi menkė 2017 m. pagal vertę nukrito į trečią vietą.

Išanalizavus 2013-2017 m. verslinės priekrantės žvejojimo duomenis, yra akivaizdu, jog lyginant su ankstesniu laikotarpiu (2004-2009) įvyko žymūs pasikeitimai - žymiai intensyviau naudojamos gaudyklės. Per šį laikotarpį jomis buvo pagauta 47,5 % visų verslinių laimikių. 2016 m. gaudyklėmis pagauta 58,6 % visų laimikių, 2017 m. jau net 67,2 %. Į šį žvejojimo pokytį tyrimą atlikusių ekspertų komanda siūlo būtinai atsižvelgti apskaičiuojant nuostolius, patirtus netekus žvejojimo galimybių. Kadangi neįmanoma palyginti žvejojimo gaudyklėmis ir tinklais pastangų, be to, labai skiriasi laimikių sudėtis, o tuo pačiu ir vertė, šiems įrankiams kompensuojamų pajamų sumą taip pat pasiūlyta vertinti atskirai.

Verslinės žvejojimo intensyvumo ir laimikių duomenų analizė parodė, kad priekrantėje tikslinga išskirti 4 sąlyginius žvejojimo rajonus. Tai didelio žvejojimo intensyvumo rajonai greta Klaipėdos (14-19 žvejojimo barai) ir Šventosios (26-29 žvejojimo barai) uostų. Šie du rajonai užima 31 % visos priekrantės ploto, tačiau žvejojimo intensyvumas juose sudaro 74,6 % visų žvejojimo pastangų ir pagaunama 84,1 % visų laimikių. Žymiai mažesnio intensyvumo žvejojimas vykdomas priekrantės ties Kuršių nerija 1-13 baruose ir šiaurinėje dalyje 20-25 žvejojimo baruose tarp Karklės ir Palangos. Būtent toks atnaujintas priekrantės suskirstymas pasiūlytas naudoti nuostolių dėl žvejojimo galimybių netekimo apskaičiavimo ir įkainių nustatymo taisyklėse. Vertinant žvejojimo pajamas, dėl didelių sezoninių žvejojimo laimikių dydžių ir sudėties skirtumų, siūloma žvejojimo pastangas ir laimikius skaičiuoti kiekvienam mėnesiui gaudyklėmis ir statomiems tinklams atskirai.

Šio mokslinio darbo pirmojo etapo metu, siekiant įvertinti galimą smėlio pylimo poveikį, buvo analizuojami žvejojimo mėnesinėse ataskaitose pateikiami duomenys, taip pat didesnių nei 6 m ilgio laivų žvejojimo žurnalų duomenys. Apibendrinant galima teigti, jog žvejojimo verslininkų žvejojimo žurnalų laimikių duomenų patikimoms išvadoms daryti nepakanka, tačiau akivaizdaus neigiamo smėlio pylimo poveikio žuvų gausumui 17-20 žvejojimo baruose nenustatyta.

Antrajame tyrimo etape smėlio pylimo 2018 m. vasario mėn. metu vykdyto mokslinio tyrimo rezultatai parodė, kad, remiantis laimikiais vienai žvejojimo pastangai verslinėje žvejojimo, galima teigti, jog vasario I dekadą (jau vykstant smėlio pylimui) stintos vis dar gausiai telkėsi akvatorijoje prie Klaipėdos uosto vartų (akvatorijoje prie šiaurinio molo) ir migravo į Kuršių marias, o vėliau jų gausumas visoje priekrantėje, taip pat ir prie uosto vartų mažėjo. Smėlio pylimo metu stebėtas stintų gausumo sumažėjimas, bet tuo pačiu metu buvo ir ženklus menkių pagausėjimas kontrolinėje akvatorijoje ties Karkle. Tiek stintų gausumo sumažėjimas, tiek menkių pagausėjimas kontrolinėje akvatorijoje ties Karkle smėlio pylimo metu greičiausiai sietinas su sezoniniais šių rūšių migracijų į priekrantės akvatorijas ypatumais, sąlygojamais klimatinių-hidrometeorologinių veiksnių. Nors visiškai smėlio pylimo efekto šių rūšių pagausėjimui ar gausumo sumažėjimui atmesti taip pat negalima, tikslesniam vertinimui toks vienkartinis tyrimas yra akivaizdžiai nepakankamas, reikalinga

poveikio stebėseną eilę metų/sezonų. Poveikio žuvų gausumui paveiktoje akvatorijoje ir kontrolinėje teritorijose smėlio pylimui jau pasibaigus vertinimo duomenys rodo, jog negalima teigti, jog veiktoje teritorijoje dėl smėlio pylimo itin sumažėja žuvų (stintų, strimelių, menkių), dažnai duomenys rodo net priešingą rezultatą. Kita vertus, momentinių žuvų gausumo pokyčių veiktoje ar kontrolinėje teritorijoje negalima sieti su smėlio pylimu, tai yra greičiau atsitiktinis žuvų tuntų pasiskirstymas priekrantėje dėl įvairiausių kitų veiksnių. Tik daugiametis tyrimas leistų nustatyti tam tikras žuvų gausumo pasiskirstymo tendencijas veikiamose (smėlio pylimo) ir gretimose akvatorijose.

Pasiūlyta, kad, atsižvelgiant į pasikeitusią verslinės priekrantės žvejojimo struktūrą, nuostolių, netekus žvejojimo galimybių terminuotai ir neterminuotai (visam laikui) dėl kitų asmenų veikos, kompensavimo įkainiai turėtų būti nustatomi svarbiausiems žvejojimo įrankiams (statomiesiems tinklams ir gaudyklėms) atskirai kiekvieną mėnesį pagal žvejojimo barus, juos grupuojant į žvejojimo rajonus. Apskaičiuota kompensacijos apimtis už vieną žvejojimo pastangą turėtų būti koreguojama atsižvelgiant į tai, kokią dalį pajamų sudaro kintamos žuvų išteklių naudotojų patiriamos žvejojimo išlaidos, kurios neturėtų būti kompensuojamos, nes, netekus žvejojimo galimybių, jos nepatiriamos.

Priekrantėje žvejojančios įmonės kasmet teikia laivo veiklos rodiklių metų ataskaitas. Įmonės taip pat pateikia duomenis apie tai, kokia dalis pajamų gaunama iš žvejojimo konkrečioje akvatorijoje (žvejojimo baras, atvira jūra). Šie duomenys turėtų būti pagrindu apskaičiuojant kompensacijas įmonėms, netekus galimybės žvejoti visam laikui.

Projektą finansavo Žemės ūkio ministerija